List 46. **NOVICE** Tečaj XXXV.

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi pôli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 4 gold, za pol leta 2 gold., za četrt leta 1 gold.; pošiljane pa po pošti pa za celo leto 4 gold. 60 kr., za pol leta 2 gold. 40 kr., za četrt leta 1 gold. 30 kr.

V Ljubljani v sredo 14. novembra 1877.

Obseg: Postava zastran obdelovanja Ljubljanskega mahú. (Dalje.) — Gospodarske skušnje. — Gospodarske novice. — Pismo Ljubljanskega škofa Tomaža Hrena iz leta 1615. — Angora. (Dalje.) — Mnogovrstne novice. — Strašna komedija. — Naši dopisi. — Novičar.

VABILO

gospodom družbenikom c. kr. kmetijske družbe Kranjske

v občni zbor v Ljubljani

21. novembra 1877.

(Zbor je v dvorani mestne hiše in se začne ob 9. uri dopoldne.)

Program obravnav:

1. Predsednik odpre zborovanje.
2. Poročilo o delovanji glavnega odbora.
3. Predlog družbenega računa za leto 1876 in proračuna za leto 1878.
4. Poročila in predlogi podružnic in predlogi posameznih družbenikov po propisu §. 19 družbenih pravil.
5. Poročilo o oskrbovanji družbenega vrta.
6. O postavni uravnavi umne govedoreje s tem, da v vsaki občini se za pleme smejo rabiti le taki junci, ki imajo dovoljenje (licenco) za to.
7. O potrebi postave za razdelitev občinskih pašnikov in o vredjenji zemljišč, ki menjajo gospodarje.
8. Volitev 7 odbornikov v glavni odbor, namesti po §. 22. družbenih pravil izstopivših.
9. Volitev častnih in dopisovalnih udov.

Glavni odbor c. k. Kranjske kmetijske družbe

v Ljubljani 4. novembra 1877.

Gospodarske stvari.

Postava

zastran obdelovanja Ljubljanskega mahú.

(Dalje.)

Odborov delokrog.

a) V obče.

§. 17. Vse za obdelovanje močvirja po smislu §. 1. potrebno tehnično in gospodarsko oskrbovanje in nadziranje kulturne kakošnosti močvirskega okraja spada v delokrog odbora za obdelovanje močvirja kot sklepajoče in nadzirajoče družbe.

Delokrog podružnih odborov je omejen na njihove zemlje in na enakošne oskrbniške pravice, kakoršne imajo oskrbništva vaškega premoženja v dodatku II. občinskega reda.

Natančnejša pravila o tem stojé v §§. 19. do 33. te postave.

§. 18. Sklepi odbora za obdelovanje močvirja, in pa tudi sklepi podružnih odborov vežejo vse posestnike njihovega močvirskega okraja.

Ti odbori imajo dolžnost, da presodijo in ustanovijo po prvomestniku sostavljeni proračun, in pa letni račun potem, ko je oboje ležalo v odborovi pisarnici trideset dni vsacemu vdeležencu na ogled, in ko se je to bilo po vseh občinah dotičnega močvirskega okraja oklicalo.

b) Posebej.

§. 19. Kar se tiče odpeljevanja in pa napeljevanja vode, je naloga glavnega odbora, da skrbi najpoprej za osušenje Ljubljanskega močvirja, potem pa tudi, kjer bi trebalo, za umno namakanje tega mahovja, in sicer za oboje le v obče, t. j. v toliko, kolikor to presega dolžnosti in moči posameznega posestnika, in pa če ni nekaj teh skrbí prešlo na podružne odbore, ki so se bili morebiti osnovali.

§. 20. Gledé tega, da se mahovje suho obdrži, je dolžnost glavnemu odboru sosebno:

a) da skrbi za primerno odpeljevanje vodá iz močvirskega kotla v Posavje ter zlasti da skrbi za redno vzdrževanje sedanjih dveh, temu namenu služečih glavnih odvodil, namreč Gruberjevega kanala s prekopom pri Štepanji vasi, in pa reke Ljubljanice, tekoče skoz mesto, s prekopom, slovečim po baronu Codelliju;

b) da skrbi za neprestano redno vzdrževanje potrebnih glavnih odvodnikov na močvirji samem s tistimi

potoki vred, kateri posredujejo odtok močvirnic in studenčnic iz posamesnih kosov mahovja v Ljubljanico, na dotle in v toliko, dokler se ne napravijo družni odbori, ki to nalogo sami prevzamejo.

§. 21. Za trebljenje in vzdrževanje Gruberjevega kanala s prekopom pri Štepanji vasi in pa korita Ljubljanice skozi mesto tekoče s prekopom barona Codellija bode dotle, dokler te po določilih postave od 15. maja 1872. (dež. zak. št. 16) ne dobodo druge predloge, merodavna tista njihova globočina in uredba, kakoršna je vsled del v letih 1860—1867. zvršenih.

§. 22. Glavni odvodniki brez razločka, naj odvajajo vode živice ali močvirnice, morajo se, dokler ostanejo potrebni, vzdrževati neprenehoma v takem stanu, da bodo res služili svojemu namenu. (§. 20.)

§. 23. Kanale (grabne) in potoke, ki naj se za zdaj, dokler se po omembi §. 21. ne določi drugače, štejejo in imajo za glavne odvodnike, kaže priloga II. te postave.

§. 24. V oziru na namakanje mahú je dolžnost glavnega odbora, da najprej in sosebno to prevdari, je-li in koliko je k boljemu obdelovanju koristno, sestaviti črtež namakanja, ki bi obsezal celo ozemlje glavnega odbora in če je, da napravi vse to, česar je potreba za izvršitev.

Glavnega odbora naloga je pa tudi, črteže o namakanji večih delov njenega ozemlja tedaj v toliko narejati in zvrševati, kedar in dokler ni družnih odborov, kateri bi po določilu §. 3. na-se vzeli skrb za naprave namakanju služeče.

§. 25. Za namakanje zemljišč in za rabo vode sploh merodavna so v obče določila deželne postave od 15. maja 1872. o rabi, napeljevanji in odvraćanji vodá.

Ako vendar kje gre za kake posebne naredbe ali naprave in zlasti za to, da bi se voda kam iz glavnih odvodnikov razpeljala, ne sme se s takimi deli nikakor njih glavni namen, to je, k obdelovanju potrebno osušenje močvirnatih talov v nevarnost pripraviti ali kratiti.

§. 26. Tistim maharjem, ki jim o povodnji voda iz enega in istega glavnega odvodnika doseza zemljišče, prihranjena ostaja pravica, napeljevati si zaradi obdelovanja na zemljišča vodo iz glavnega odvodnika, ki ga oni z doneski svojimi v dobrem stanu vzdržujejo, ter se brez njihove privolitve ne smejo delati take naprave za porabo vode ali naredbe, katere bi ono pravico kratile.

Ako bi torej odbor sklenil kaj tacega, s čemur bi se omenjena pravica kratila, nimajo taki sklepi moči do tistih maharjev, ki niso privolili, ter jih ne vežejo.

§. 27. Gledé napravljanja in vzdrževanja štradonov je dolžnost glavnega odbora ondot, kodar zemljišča ne ležé ob javnih (državnih, okrajnih ali občinskih) cestah, ter vožnja za kmetijske potrebe do njih ni mogoča po takih cestah, poskrbeti, kolikor se dá — za potrebne kolovoznike do teh zemljišč, namreč za štradone in morebiti za primerne poljske služnosti, ki naj pa ne prestopajo vsakokratne kmetijske potrebe.

§. 28. Kedar se štradon hoče v novo narediti ali pa preložiti, ter je k temu treba razsvojitve (razlastitve), ker posamesni posestniki ugovarjajo, tedaj se mora razsodilo o razlastitvi izreči, predno se ugovornikova tla rabiti začnó.

§. 29. Takisto mora tudi — kedar se kaka poljska služnost (§. 27.) ustanovlja in oziroma uravnuje, pa kdo izmed udeleženih posestnikov ugovarja — priti na dan pravokrepno razsodilo o tem, predno se služnost začne res uživati.

§. 30. Politična oblastva so pristojna v to, da izrekujejo razsvojna razsodila v rečeh, o katerih govorí ta postava.

V dotičnih razsodilih je vselej ob enem tudi začasno določiti, kolika in kakošna bodi odškodba, a kedar bi se udeleženci s tem ne zadovoljili, ustanoviti jo je po sodni cenitvi.

Vendar se razsvojenje zemljišča ali vživanje služnosti ne sme braniti, kedar je dotično razsodilo postalo pravokrepno, ter se je začasno določena odkupnina oziroma odškodba sodišču v hrambo založila ali pa zavarovala, kakor je treba.

§. 31. Požiganje mahú je praviloma dopuščeno samo v času od 16. dné meseca avgusta do konca meseca oktobra vsacega leta.

Samo če se potrebno požiganje mahovja vsled nenavadnih naturnih prigodkov ali zarad nenavadnega vremena ni moglo v tem času zgoditi, sme deželni odbor po nasvetu glavnega odbora izjemoma dopustiti požiganje tudi spomladi, ali nikoli ne dalje, kakor do 15. dne maja meseca.

V enem in drugem slučaji pa mora glavni odbor leto za letom v pravem času določiti, po katerih kosih ali planih in kako se bode mahovje žgalo, in pa tudi, kako naj se požiganje nadzira, ter je treba sem idoče zaukaze, še predno se začne čas požiganja, dotičnim županom na znanje dati.

§. 32. Župani so pod svojo odgovornostjo dolžni, te zaukaze brez odloga udeleženim posestnikom na znanje dati, naj se na tanko po njih ravnajo, ter glavnemu odboru poročiti, da so to storili.

Kadarkoli bi kdo začel mah žgati zunaj časa za to postavljenega ali ne pazeč na dotične zaukaze, morajo župani, vsak v svoji okolici, tak ogenj precej dati pogasiti.

Občine imajo pravico, tiste, ki so tega krivi, prijeti za povračilo troškov, katere jim je gašenje prizadjalo.

§. 33. V vseh okolnostih je namemba in naloga družnih odborov ta, da skrbé z ene strani za to, da mahovje po dotičnih svojih pradelih suho ostane, obdržaje potrebne glavne odvodnike (§. 20. lit. b.) neprestano v dobrem stanu, a z druge strani za namakanje zemljišč po svojih delih (§. 24. odstavek 2.), kjer bi bilo potrebno. Imajo li družni odbori kak vpliv na reči, ki se tičejo štradonov in pa požiganja mahú, ali ne, to se ravná po določilih dotičnih instrukcij.

Vendar takošen vpliv ne sme nikdar ovirati ali motiti delovanja glavnega odbora na korist vsem.

(Dalje prihodnjič.)

Gospodarske skušnje.

* *Živini prežene uši* prav gotovo karbolna kislina (Carbolsäure). 8 gramov karbolne kisline se vlije v 3 desetinke litra vode in temu pridene še 30 gramov špirita. S to vodo se pomočijo tista mesta, kjer ima živina uši po dvakrat na dan. K večemu v 3 dneh so vse uši pregnane. — Ta voda preganja tudi bolhe in vsak drug mrčes.

* *Kako jajca dolgo časa dobro ohraniti?* Navadno se v ta namen pokladajo jajca v apno; al v apno položena jajca dobijo nekak okus po njem. Drugi jajca namažejo s kako mastjo ali oljem; to ni napačno, al veliko bolje je jih s parafinom namazati. Korist takih mazil je lahko razumljiva, kajti vsaka jajčja lupina ima nevidnjih luknjic veliko, skozi katera vnanji zrak v jajca gré ali pa njih vlaga po teh luknjicah izhlapi. Zato je dobro jajcem, ki jih hočemo dalj časa ohraniti, dati priporočano odejo, za 3000 jajic zadostuje 1 kilo parafina. Se ve da pa morajo jajca frišna in zdrava biti. Taka s parafinom namazana jajca ostanejo dolgo časa frišnim popolnoma enaka.

Gospodarske novice.

* *Mladih gozdnih drevesic*, v vsem skupaj 839.249, se bode zopet letos, kakor druga leta oddalo posameznim posestnikom ali celim občinam iz Primorskih cesarskih drevesnic ali za nizko ceno ali pa tudi prav zastonj. Kdor plača zaželena drevesa, naj se kar naravnost obrne do c. k. nadzornika Primorskih gozdov v Trstu. Kdor pa hoče z lesom zarediti goličave, pa ni premožen, da bi jih plačal po tarifi, naj je to posamezen gospodar ali pa ubožna občina, naj se zategadel s prošnjo obrne do c. k. deželne vlade v Trstu.

Slovstvene stvari.

Pismo Ljubljanskega škofa Tomaža Hrena iz leta 1615.

Prečastiti naš rojak gospod O. Maksimilijan Pivc nam je iz Admonta poslal rokopis pisma Ljubljanskega škofa Hrena, ki ga je iz Gradca leta 1615. pisal starosti Admontskega samostana gosp. Sebastijanu Nebel-nu, gotovo rodom Slovencu, ker bi mu sicer škof ne bil poročal o svojih slovenskih slovstvenih spisih.

Preprijazno pisemce gosp. O. Maks. Pivca, s katerim smo prejeli lastnoročno škofovo pismo, se glasí tako-le: „Tukajšnji arhivár gosp. O. Jakob Wichner je v arhivu našega samostana našel pismo Ljubljanskega škofa Tomaža Hrena, katero Vam v prilogi pošiljam, da ga, kakor koli Vam drago, porabite, kajti po mojih mislih je pismo posebno za nas Slovence zgodovinske vrednosti.“

Ker je to pismo list škofa Ljubljanskega, ki je od leta 1598. do 1630. o časih za katoliško vero jako težavnih bil vladika škofije Kranjske, mislimo vstreči učenemu našemu občinstvu, ki vse drobtinice slovenskega slovstva rad nabira, ako ga izročimo „Novicam“ v tisek.*)

Škofovo pismo, zdaj že 262 let staro kateremu je napis: „*Dem Wol-Ehrwürdigen in Gott andächtigen Vnsern besonder gelyebten alten Herrn vnd Freundt Herrn Sebastiano Nebel Seniorn des Wyerdigen Conuents zu Admont*“, glasí se od besede do besede tako-le:

„*Ehrwyerdiger in Gott, andächtiger, Altuertrauter hochgelyebter Herr vnd Landts-Mann Herr Sebastiane. Neben wimbschung eines gnadenreichen Newen Jahrs, auch deren vill nacheinander vnd was sonst E. E. zu Seel vnd leyb Erspryesslich, dienstlich vnd lyeb ist etc. sein dero Meine allzeytt wolgenaigte perspetuirte Dienste vnd affection beträgt zuuor. Die sollen auch vergwisst sein das Ich Die Jenige Vätterliche Mir in Meiner Jugent vnd Erzyehung A°. 1570 Ueber die drey Jahr lang nacheinander erzaigte Wolthatten So lang Ich lebe auf alle fürfallende occasionen vmb das Gottshauss Admont E. E. vnd alle dero Zuegehörige Welche sy etbo Mir recommendiren möchten vnuergessen sein will zuuerdienen. etc. etc. Bin auch der Hoffnung E. E. werden meum partum Carniolanicum id est: Libellum Epistolarum & Euangeliorum Slavica lingua Concinnatorum vor diesen empfangen haben. An yezo Drukht man zu Augspurg Cathechismum Slauicum cum Imaginibus ad usum simplicis Catholicorum Plebeculae. Bald darauf sollen volgen: Hymeologium Slauicum das ist Ein Crainerisch von Mir nach vnd nach zusamen gesamblet: vnd verfastes Gessangbuech auf alle Fest Täg des ganzen Jahrs, weliche, lyebts, Gott schyrrist wan sy Mir zuhanden khomen E. E. auch zuegeschikht werden sollen pro Xaenio. Yezo nit mehr dan allain Ich beuilch Mich E. E. andächtigem gebeth (et latorem harum famulum meum Joannem Kunsstl). Wie sy Mir in uicem sambt Iren ganzen Ehrw. Conuent auch Trewherzigelich beuolhen sein. Gratia D. N. JESV Chri. & Magnae eius Matris Virginis Mariae benedictio cum omnibus uobis ingiter Grätz den 28. Jan. 1615.*

Thom. Epus
Labac. (M. propria).

*) Strokovnjak v slovstvu slovenskem, kateremu smo Hrenovo pismo pokazali, nam o tej zadevi poroča to le: „Izmed slovenskih del Hrenovih so natisnjeni samo; „Evangelia inu lystuvi. V nemšk. Gradcu 1612 — iztiskanu 1613“: in to je prvo v pričujočem pismu imenovano delo. O druzih dveh ni brati, da bi bil že on ji dal na svetlo. Vendar pa je to pismo znamenito zato, ker se v 2. natisku, ki ga je preskrbel Schönleben, ki sicer ni nič slovenskega spisal, od leta 1672 bere, da za „Evangelia inu lystuvi etc.“ nasledvajo a) Catholiſke peiſmi (7) b) in mali katekizem str. 405—430 z nekaterimi molitvami. (Primerjaj: Šafarik Gesch. der südsl. Literatur I. pag. 99. 100), in zdaj je jasno, da so te pesmi s katekizmom vred pač le delo Hrenovo. Schönleben je le pisavo malo po svoje pokvaril, kakor dokazuje Kopitar. Rokopisov pa je Hrenovih sicer še več; nekaj je že natisnjenih pozneje, nekaj še v arhivih etc. (Biblioth. Carnioliae pag. 13).“ Vred.

Zabavno berilo.

Angora.

Zgodovinski - romantičen obraz.

4.

(Dalje.)

5.

„Stojte, junaci!“ — zakričal je Kazančić tako strašno, da je bilo čudo, kako človeške prsi mogó poroditi takov krič, — „spominjajte se Srbske slave, Krist bodi z nami!“

„Krist bodi z nami!“ — razlegnilo se je v vsej kristijanski vojski, a že je brenknilo orožje, Tatarski konji so pridirjali, padali so na kolena, niso mogli kar brzo vstaviti svojega bega, padali so v živ zid, nekateri so se z jezdeci vred valjali po zemlji v lastni krvi. Tatarski napad je odletel od Srbske hrabrosti tako, kakor se deroča voda zaganja od skale.

„Ni še poginila Srbska moč, vi „ordinci“! — zavriskal je Kazančić — „in če Bog dáde, ne pogine na veke; iščite kje drugje legotnejše zmage, tega vam ne branim.“

Timur je videl, da je sovražnik zmogel njegove vojske desno krilo, pa vendar je bil miran — in ko je njegov vnuk in ljubljenec šah Mohamed pokleknil pred-enj, ter poprosil ga, ali sme sè sredo Tatarske vojske, kateri je načeloval, na pomoč hiteti svojemu stricu, ni odgovoril mu, temuč samo gledal je z bistrim okom boj, kako se vrší dalje.

A tudi Bajazet je videl Srbske vojske zmago in poboj divjih Tatarov na njihovem desnem krilu.

„Videl sem, da so te jate odskočile od naše moči, kakor truma kobilic odletí od Arnavta, — od njegovih skal, Bismillah!“ — kričal je in veselil se — „ali sramota je nam to, da bi vso slavo zmagoslavnega boja prepustili kavrinskim vojščakom. Soliman naj svojo vojsko pelje okrog gor sovražniku v bok, jaz sè svojimi mladimi sokoli vred pa ga zgrabim na sredi. Allah! Allah!“ — buril je do céla razpaljen, — „a zmaga je

naša, zdajci bodo naši bunčuki (konjski repi) zavihrali na razrušenem Samarkandu!“

Kar je bil ukazal, to je vresničilo se; Soliman je sè svojo Azijsko vojsko vred odšel izmed Otomanskih bojnih vrst, da bi predrzno divjal okrog gričev in v levi bok planil Tatarjem, ali učinil je veliko režo med seboj in Bajazetovo sredo. Vzdignil se je Timur v svojih stremenih, na pol obrnil se v svoje jezdece v zasedi, sè sabljo mahnil naprej in vskriknil: „Surun!“ — a „surun!“ razlegnilo se je dvajset tisoč izbranim vojščakom iz grl, — vojščakom, ki so za svojim kanom, kakor Božja kazen, vreli na Otomane. Hipoma se je bojišču promenil obraz, raztrgano je bilo Bajazetove vojske središče, tisoč in tisoč hrabrih vojščakov, ki so po robu postavili se temu navalu, posekali so bridki Tatarski jatagani, a Bajazet sam je moral z 10.000 janičari vred, s to svojo telesno stražo, pobegniti v zavetje na bližnji grič, odločen od drugih gor, njegova strmina je zadržavala Tatarskih jezdecev napad. S tega griča je videl, kako Tatarji divjajo okrog gore, na kateri je stal njegov dragoceni šotor.

„Milica, draga moja hosudarka!“ — zaječal je bolestno in ruval si brado, zbog njene osode je zábil na svojo osodo, ni tega ni videl, da njegova Azijska vojska, ko hitro je zagledala, da je tepen — da beží med Tatarje.

Tatarji so privreli do šotora, vsuli so se okrog njega, znotraj je bilo vse tiho; razkropile so se bile straže, razkropili sužnji, morda je pobegnila, ter otela se tudi hosudarka.

Ali jemó se gibati zavese v šotoru, Tatarji so poskakali raz konje in zavriskali vsled same radosti. „Bajazet se je hvalil, da svojim emirom razdelí vse kadune v Samarkandu, ali gledali bodemo, kako bode njegova kaduna stregla našemu kanu!“ — nagrozil se je njih vodja in sam bližal šotoru.

Razgrnili sta se pred njim zavesi — in nekov mladič se je prikazal med njima.

„Nazaj!“ — vskriknil je in stegnil svoj meč — nazaj, pasjeglavec, le čez moj trup drží pot k moji gospodarici!“

Vodja se je vstavil, zasmeh mu je krivil usta, obrnil se je na pol v svoje ljudí, kakor bi bil hotel vzbuditi njih pozornost, zvedavo so gledali mladiča, čudili so se njegovi smelosti, da on jim hoče zastaviti pot, katere Bajazet ni mogel zajeziti z vso svojo vojsko.

„Nikdar, Manuvel, miruj, drago dete!“ — zakrilil je glas v šotoru, Tatarji pa so ostrmeli vsled tega ljubkega glasa — „videla sem svojega sina, da je bežal z Milanom vred, da najde svoj zatrep — in gotovo ga najde v varstvu vérnega vojvode; zdaj mi ni več do ničesar nič, naj se zgodí z menoj, kar koli, da je le moj sin varen, le njemu sem živela vès čas potlej, ko sem blagostno ljubezen morala zameniti za lesek prve sultanove žene. Miruj, drago moje dete, upor ne pomaga ničesar več!“ — opomnila je še enkrat.

„Dete, zmirom le dete!“ — jeknil je Manuvel — „a po mojih žilah se vendar pretače gorka kri, a vsaka njena kaplja je tvoja, milostiva gospá! sè smrtjo sem ti hotel dokazati, kako močna je moja ljubezen, ki je vnela se v detetovem srci in rastla je z njim vred in prirastla baš v mladeniška leta!“

„Abotnež!“ — vskliknila je Milica karalno.

„Da, aboten sem!“ — vskriknil je mladič strastno, „gledal sem te v Bajazetovem naročji, našel sem te v njem — in privadil sem se tega, strpeti pa ne morem misli, da bi katera druga roka o svoji smelosti segnila po tebi!“ (Dal. prih.)

Političnе stvari.

Smešna komedija.

Veliki volilni boj na Francoskem je končan. Republikanci (stranka ljudovlade) so zmagali, sicer ne tako sijajno, kakor so se nadejali, ker namesti 400 republikancev, kakor so mislili, še prejšnjih 363 ni izvoljenih v državni zbor, — al zmagali so. Kaj se bode dalje zgodilo na Francoskem, to danes vé le tisti Gospod nad nami, ki narodom „véliko pratiko“ piše.

Naj tedaj Francija v imenu Božjem ima republiko (ljudovlado), če misli, da le pod tako vlado je narod srečen; strahú pred njo pa nima Evropa več tacega, kakor ga je imela nekdaj, ko je ves svet gledal na to, kaj se na Francoskem godí.

Al čudno znamenje sedanjih časov je to, da zmago republikancev na Francoskem slavijo nekateri kolovodje v monarhičnih državah tako, kakor da bi zmaga Francoskih republikancev, za katero Francozov ne zavidamo, bila politično izveličanje vsem drugim Evropejskim narodom!

Al ne samo čudno je to, ampak naravnost rečeno, smešno in prava tragi-komična komedija je, če v časnikih Pruskih navdušene slava klice beremo Francoski republiki, ker vendar ves svet vé, da na Pruskem — vkljub vsemu parlamentaričnemu aparatu — vlada „ein echtes und rechtes Gottesgnaden-Königthum!“ Na Pruskem ne vlada narod; ondi vlada pod krilom kraljevim še zmirom oni mož „vom Blut und Eisen“, ki mu je Bismark imé. Prusi klečijo pred tem možem in ga imajo za svojega malika — a vendar večidel Pruskih časnikov veselja vriska zdaj pred videzno ljudovladno zmago na Francoskem! Ni li to smešna komedija! Vendar celó brez vzroka ni ta Pruski vrisk, kajti čem bolj so stranke na Francoskem razkosane med seboj, tem bolj je Nemčija varna, da Francozi ne morejo začeti maščevalne vojske zoper Nemčijo.

Kaj tacega pa ni v Avstriji, in vendar v Dunajskih časnikih se poje taka glorija republikanizmu Francoskemu, kakor da bi Avstrija komaj čakala, da tudi dobí ljudovlado! Kaj neki hoče trezen človek misliti, če v nekem Dunajskem „Volksblattu“ se je čestitalo zmagi republikanski Francoski tako-le: „Njegovo veličanstvo ljudstvo. Pravi vladarji po milosti Božji so ljudstva. Naj se ljudstva kakor koli mučijo in trpinčijo, nazadnje vendar njih zatiranci gredó osramoteni rakom žvižgat v prognanstvo.“ — No, če kaj tacega beremo v časniku, ne moremo si misliti druzega, kakor to, da tak revni časnik se hoče sliniti prostemu ljudstvu, da bere in kupuje njegov prismojeni list. Al vse druga je, če enake ekspektoracije beremo v velikem, merodajnem, vladi blizo stoječem časniku stolnega Dunajskega mesta! In ta časnik je zmago republikancev pozdravljal tako-le: „Ves svet zdaj jasno vidi, kaj pomeni volilni boj na Francoskem. Svoboda duševnega razvoja se je nasproti vstopila silnemu gospodstvu klerikalizma, republikanski red, samouprava in samovolja ljudstva pa „moraličnemu redu“ starih kraljevih interesov. To je pomen republikanske zmage. Stari in mladi republikanci, Grevy in Gambetta, zedinili so se zoper klerikalce, ki je glavni sovražnik napredka, samooblasti dežel, svobodi mišljenja in vesti, národni odgoji in Evropejski kulturi.“ In tako dalje nesramno blebeta oni časnik, kateremu prvo načelo je zatirati vse národe Avstrijske, ki niso nemškega ali magjarskega kolena, — deželnim zborom, ki najbolj čutijo potrebšine svojega naroda, vzeti vso oblast samouprave in postavodajstva ter jo žrtovati volji državnih zastopov, v kateri kraljujeta le Nemec in Magjar!

Če tako besedovanje Dunajskih časnikov o ljudovladi ni prismojeno kričanje, je vsaj presmešna komedija, ki se misliti more le — pod sedanjo sistema!

Mnogovrstne novice.

* *Kakor Magjari častijo Turke, tako Turki častijo Magjare.* Dokaz te burke je, da prileti kmalu 80 Turških ordenov iz Carigrada, katere dobijo prvaki Magjarski, magnati in državni poslanci. Al ta ploha Turških ordenov ne zadostuje še Magjarom, kajti še zmirom pošiljajo v Carigrad imena tacih, katere je treba odlikovati.

* *Na trihinosi, tisti strašni bolezni, katero človek* dobi po suhem mesu ali mesenih klobasah, narejenih z mesom prešičev, ki so bolni bili za trihinami, to je, nekimi glistami, ikram podobnimi, je v Lipskem (Leipcigu) unidan prav nevarno zbolelo nad 90 oseb. Lipsko „društvo gospodinj" je dobilo te klobase iz nekega vnanjega kraja, razdelilo te klobase svojim udom, in tako bolezen na Lipskem zatrosilo.

Naši dopisi.

Iz Rusije 3. nov. *η.* — V poslednjem pismu sem omenil, da tukaj vemo, da so Magjari konfiskovali Ruske železnocestne šine; priobčiti moram, da Magjari so zadržali tudi 300 Ruskih delavcev, večidel Nemcev in Lahov, ki so se čez Ogersko peljali na delo železne ceste v Rumunijo. Ko je telegraf raznesel to novico po Rusiji, so Rusi drug druzega začeli prašati, k čemu ima Rusija svojega poslanca na Dunaji in generalnega konsula v Peštu? Razen Magjarov pa ima Avstrija še druge „zveste" sinove. Poslušajte, kako Poljaci skrbijo za blagor Avstrije! D. J. Ilovajski, slavni Ruski arheolog in zgodovinar, člen vseh Ruskih učenih društev, izgotovlja za izdanje zdaj drugi del svoje „Staro-ruske" zgodovine; v tem delu se veliko govori o mestu Galiču, stolici Rusko-Gališke velike knježevine. On je želel sam videti staro Gališko stolico ter se je odpravil konec septembra s popotnim listom v Galicijo. V Galiču je on odložil svojo popotno torbico v gostilnici ter se je odpravil v bližnji farovž, ker je menil, da duhoven mu bo najbolje postregel s starinami. Zmotil se je! Poljski župnik Marijan Matkovski ga je prav suho sprejel, na vsako prašanje odgovorivši, da nič ne vé ter mu na zadnje velel, obrniti se za starine do Rusinskega župnika Markoniča. Med tem, ko je Markonič Ilovajskemu kazal cerkve in razvaline starih zidov in grada, je Poljski župnik na noge spravil vso policijo in žandarmerijo mesta Galiča. Ko se Ilovajski vrne v gostilnico, ga primeta dva žandarma na vratih, prišel policijski komisar in mestni župan ter za njim druhal naroda. Pri odprtih durih so začeli oberati Ilovajskega; stresli so iz torbice vse njegove reči na tla, slekli mu suknjo in jopič, hlače, čevlje, obrnili so na robe vse žepe. Ker druzega niso pri njem nič našli, vzeli so njegov popotni list in dvoje pisem, zaprli so ga pod žandarsko stražo ter šli pisat protokol. Drugi dan so ga z žandarjem odpravili v Stanislavov ter tam ponovili obiranje. Iz Stanislava so ga poslali z žandarmom v Lvov, kjer se je obiranje v tretjič ponovilo. Ilovajski je prosil v Galiču, v Stanislavu in v Lvovu, naj mu dovolé telegrafirati na Dunaj na poslanstvo in k učenim znancem, al zastonj! Zaprli so ga v temno, mokro ječo. Še le drugi dan je zvedel o nesreči Ilovajskega vrednik časopisa „Slovo" ter s tem, da je za poroka za-nj se oglasil, osvobodil ga iz ječe. — Pač nesramno predrzni so Poljaki! Ko bi se kaj tacega zgodilo tam kje v srednji Afriki, rekli bi: „da surovi so divjaki!" A ker se je to zgodilo v deželi omikanega naroda, prašamo zopet: čemu ima Rusija svojega poslanca na Dunaji in konzule v druzih Avstrijskih mestih? Ta dogodek je silno vznemiril Rusko občestvo. Vsa učena društva, katerih člen je Ilovajski, so imela po tej dogodbi posebne seje: Arheologičeskoje Obščestvo, Obščestvo Drevnje-Ruskago Izkustva, Imperatorskoje Obščestvo Jestestvenoznanja, Antropologiji, Etnografiji, Imperatorskoje Moskovskoja Občestvo Istoriji i Drevnostej, in druga društva se sklenila v posebnih sejah poslati državnemu kancelarjo Gorčakovu pisma s prošnjo, da bi se on potegnil zu Ruske učenjake, kedar potujejo po Avstriji. Lepo čast so Poljaki naredili Avstriji!

V bitvi pod Karsom v Aziji 15. oktobra po naših oficijalnih sporočilih je položilo orožje 9400 Turkov, 7 paš in 280 druzih oficirjev, vzeli so ves Turški stan, 42 topov, celo goro druzega orožja in vojnih stvari; vse to se je skazalo za Angleško blago: puške, topovi, vozovi, oprava konj, celó matike, sekire in lopate imajo marke Angleških fabrik. 24. in 28. oktobra v bitvah pri Gornjem Dobnjaku in pri Telišu je položilo orožje 13 taborov pešcev in 5 eskadronov konjikov, tedaj do 7000 mož, dve paši in 200 druzih oficirjev in — med vjetimi so 3 Angleži in 1 Francoz v oficirski obleki. Magjarski in Dunajski turkofili, ki so tako slavo peli „velikim zmagam" Turškim takrat, ko zmag nikakoršnih ni bilo, imajo zdaj lep primer onih zmag.

S prevožnjo žita po železnicah je taka nadloga, da je vlada te dni naročila v domačih Ruskih fabrikah, kakor hitro je mogoče, narediti še 10.000 tovarnih vaganov in 170 parovozov.

Anglija je podkupila, kolikor jej je bilo mogoče, Ruskih časopisov. „Golos" in „Birževija Vedomosti" posebno delata za Angleške šterlinge. Kdor čita samo ta dva časopisa, mora misliti, da Turki so najpoštenejši in najbolj liberalni, modri, hrabri narod na svetu; Rusija pa je revica, katero so panslavisti zapletli v tako vojsko, kateri ona ni kos; ona bi se morala priznati, da ni vredna, da bi Turkom opanke vezala na njihove viteške noge! „Golos" in „Birževija Vedomosta" pa sta prekanjena kakor lisica. Takih misli ona dva ne razvijata v vvodnih člankih; njeni vvodni članki so vselej polni najbolj goreče ljubezni do domovine, ona poveličujeta Turčijo in sramotita Rusijo le v dopisih iz Male Azije, iz Bulgarije in iz Carigrada, katere dopise pa kujeta v Petrogradu. Kako jima pojde ta stvar dalje izpod rok, ne vemo, zakaj 1. novembra je car izdal ukaz, da pod vsemi dopisi gledé vojske mora biti podpisano polno imé dopisnika, a sporočila o ubitih in ranjenih se smejo tiskati samo kot kopije sporočil oficijalnih. Povod k temu ukazu je dala nesramnost imenovanih vredništev, s katero sta ona sporočala, da je general Gurko bil pri Telišu pobit, ravno tisti dan, ko je pri Telišu sijajno zmagal in prisilil Turke položiti orožje.

Iz Trsta 10. nov. — Dalje čez meje Tržaškega mesta in okolice njegove utegne slovanske rodoljube zanimati novica, da je v občnem zboru političnega našega društva „Edinost" 4. dne t. m. sklenjeno bilo, priprave delati za zidanje narodnega doma. Predlog je bil soglasno sprejet. Meni sicer ni jasno, kaj je poročevalec gosp. Dolinar hotel s tem reči, da so Tržaški Slovenci, od druzih sosedov (katerih?) odločeni, kakor da bi bili obzidani s „Kitajskim zidom", al naj je mislil kakor koli je hotel in se morebiti le slabo izrazil, ideja, napraviti si lastni národni dom, je lepa in hvalevredna. Naj bi se le tudi brez težin izvršila in ne bi

se pogubila, kakor se je pogubil narodni dom v Ljubljani in ne se borila s tolikimi težavami, kakor narodni dom v Novomestu. Začetek je dobrega upanja poln: 5000 gld. nam je od nekaterih rodoljubov zagotovljenih, druzega denarja nam posodijo rodoljubi na obrestno poplačanje, tudi nekoliko gradiva za zidanje dobimo brezplačno, nekateri domoljubi so se ponudili celó brezplačno zidati itd. Potrebni kapital nabrati se bo izdalo 500 akcij po 25 gold. Trst ima denarnih móž Slovencev, katere bi lahko sram bilo odtegniti pripomoč svojo rodoljubnemu podvzetju. In kako, se ne bodo li povabili tudi drugi Slovani tù bivajoči, da stopijo v kolo vzajemnosti? Ali je le-sem meril poročevalčev govor? — je li tù „Kitajski zid?“ Pustivši vsa ta vprašanja na stran izrekamo le željo, da bi po krasnem sklepu že čez leto in dan stal narodni dom izgotovljen in pričal Slovencev rodoljubje na desno in levo! — Naj dostavim tem vrsticam še to, da isti zbor 4. t. m. je po predlogu prvosednika g. Nadliška odločno protestoval zoper rogoviljenje nepoboljšljivih tukajšnih zagrizenih lahonov, ki so k neki národni italijanski svečanosti romali v Rim z okinčano zastavo, na kateri je bil grb mesta Tržaškega ovit s črnim tenčičnikom v znamenje, da Trst ne spada še pod — italijansko krono! „Trst in njega okolica ne stoji na laški, ampak na avstrijski zemlji in Slovenci so zvesti sinovi Avstrije, svojemu cesarju in gospodu nepremakljivo udani“ — je krepko povdaril prvosednik, in trikratni navdušeni živio-klici cesarju Franc-Jožefu bili so glasen izraz protesta Slovencev zoper predrzne demonstracije italijanske.

V Gorici 11. nov. — Piši, piši človek, kedar ni kaj pisati! Če hočete imeti kaj starega, imam sporočiti to, da je 3. dne ponoči pogorel Lenassi-ev mlin in magacin v Solkanu na Soči. Škode je neki okoli 40.000 gld. Poslopje je bilo zavarovano. — „Na Soči“ — sem pisal. Bo kakih 8—9 let tega, kar me je nek gospod prav resno zdelal zavoljo tega, ker sem pisal njegovo adreso „.... na B—i“ (reki); hotel je imeti pisano „pri B—či“, češ, da vas ni na reki, ampak pri reki. Resnično je to, in vendar veljá tudi tu „prattica più che la grammatica“. „Usus loquendi“ veljá več, ko vsako slovniško cepljenje dlake. Tega ne izbiješ Slovencu iz glave: Če vprašaš žensko: „Kam greš po vodo“? — odgovorí ti: „Na Sočo“. „Kam so šle perice prat“? „Na Ipavo“. Prav zato se mora tudi reči in pisati „Z Dunaja“ ne „iz Dunaja“, ker se reče na in ne v Dunaji (to je Donavi), na in ne v Reki itd. Lejte no! V tem, ko trdim, da utrjena govorica več veljá, ko umetna slovnica, zabredel sem sam v — slovnico! Naj bo! Ker sem že v njej ali prav za prav na razpotji med slovnico in navadno govorico, naj povem še to, da, če pojde tako naprej, kakor nekateri naši časniki, oziroma njihovi dopisniki, krajna imena pišejo, pridemo tako daleč, da naši ubogi ljudje ne bodo več vedeli, od kod so domá. Na pr. — znana je na Ipavskem vas „Šmarije“ (Šent in Marija). „Šmarije“ — kakor „usus loquendi“ zahteva — je vkljub kakoršni koli logiki ali gramatiki — plurale tantum ženskega spola, in se sklanja „v Šmárijah“, „iz Šmárij“ itd. Pa kaj je komu mar za to? — on piše „Šmarje“ „Šmarja“ (srednj. spola) e tanto basta. *) — Tù mi prihaja na misel nekaj druzega, kar je ravno tako važno, kakor prava oblika krajnih imen. Slišal sem nekega govornika, ki je stanovavcem vasi „Vertojba“ (v okolici Goriški) rekel „Vertójbljani“. To jim je bilo enako, kakor da bi jih bil imenoval „Hotentotje“, oni so namreč vajeni imena „Vertobanci“; vse drugo jim je nonsensus. — Moj Bog, kam sem zašel! Povrnimo se h Goriškim novicam! Te dni so bile pred tukajšnjo preskušno komisijo preskušnje za dosego učiteljske sposobnosti za ljudske in meščanske šole. Prišla sta samo dva učitelja, eden (domačin) za ljudske in eden (Istrijan) za meščanske šole; šlo je jima po sreči. — Naturalia non sunt turpia; zato ne bodo — kmetijske „Novice“ zamerile, da jim večkrat kaj smrdljivega pišem. To je čiščenje naših mestnih stranišč. Kuletova (Dunajska) pneumatična mašina je že troje preskušinj dobro prestala in se sme že menda poganjati z Videmsko mašino poprejšnjega dotičnega društva (Covacig & Seitz). Kaj pa naši praktični kmetje pravijo h gospojskim naredbam Goriškim? Prisiljeni so zdaj, posluževati se ene ali druge omenjenih mašin, ako hočejo kako najeto stranišče za-se izprazniti. Gredó tedaj najprej sè svojim vozom in sodom v „depozit“ (shranišče) dotične družbe, plačajo en goldinar, vprežejo svojo živino pred družbin voz in ga peljejo v dotično hišo v mesto; ž njimi gre en družbin delavec. Straniščna jama je v 2 minutah izpraznjena — res; ali priprave domá (v družbinem poslopji, zunaj mesta) in tam, kjer se ima stranišče čistiti, zahtevajo veliko več časa, ko ga je kmet po stari navadi poprej potreboval. In, kar je naj nepraktičniše, je to, da mašina ne more posrkati goste materije. To mora kmet (z dovolitvijo družbine pisarnice) po starem načinu iztrebiti. Karakteristično je pa tudi to, da kmetje ne marajo kupovati materije od družbe, češ, da nima gnojne moči. V Covacig-evi napravi so sicer 3 vrste materije — ali v kmečke sode teče vseh vrst roba po isti pipi!! Od tod nezaupanje. Bomo videli, kako bode Kulotova družba to stvar uredila. — Dasiravno pri nas „tudi za smrdljivimi kulisami „dei pozzi neri“ politika tiči, — vendar — nadejam se, da se nisem (— vsaj jez ne —) zoper noben §. pregrešil sporočivši „Nov.“ o nenesramnih naravnostih. — Naše mestno starešinstvo je pretresalo te dni letni mestni preudarek. Sprejet je va-nj tudi znesek za ustanovitev — profesorja za italijanski jezik — neodvisnega od vseh učilišč, kar jih je v našem mestu. O tem modrem sklepu drugi pot kaj več. —

*) Tudi sem čital v istem sestavku: „Iz Šmarij“, potem Šmarjem in slednjič v Šmarji.“ Pis.

Iz Ljubljane. — Danes teden 21. t. m. je občni zbor družbe kmetijske, kakor kaže vabilo na 1. strani. Po starodavni navadi je ta zbor zmirom ob sejmu sv. Ošpete in da je tudi duhovnim gospodom mogoče se udeležiti zbora, je odločen na sredo tedna. Želeti je pa tudi, da bi obilo kmečkih gospodarjev, ki so udje družbe, prišlo v zbor in ker se stvarí obravnajo tudi v domačem jeziku, da bi katero vmes rekli, kako svojo skušnjo razodeli itd. V prihodnjem zboru pride med drugim tudi na vrsto predlog, naj bi se naredila postava, po kateri bi se smeli (se ve da proti plačilu) spuščati le taki junci, ki imajo od dotične komisije dovoljenje (licenco) blizo enako tako, kakor postava veléva pri žebcih. Treba je namreč resno misliti na zboljšanje naše domače govedoreje; v tem se pa že z domačo živino dá veliko doseči s tem, da se za pleme izbira najbolje blagó in enako z enako pari. Nadejati se smemo, da prihodnji občni zbor odobri gori navedeni predlog.

— Ker tudi na Tirolskem se kaže silna potreba podkovske šole, je došla naši družbi kmetijski po sl. deželnem odboru Kranjskem prošnja deželnega odbora Tirolskega, naj mu pošlje obširen popis, kako je Ljubljanska podkovska šola osnovana, koliko stroškov stane, odkodi dobiva podpore itd., ker stvar pride v prihodnjem deželnem zboru Tirolskem s predlogom v

obravnavo, da se v Inspruku ustanoví deželna podkovska šola.

— (*Iz seje dežel. odbora 10. novembra.*) Predlogu krajnega in okrajnega šolskega sveta za definitivno potrjenje Lorenca Letnarja v učiteljski službi na ljudski šoli s Cerkljah je deželni odbor pritrdil, — za zidanje šole v Srednji vasi v Bohinji pa pogojno 500 gold. podpore iz normalno-šolskega zaklada dovolil.

— (*Slovenske Matice*) odsek za izdavanje knjig je imel 7. t. m. sejo, v kateri so se te-le važniše stvari obravnavale: 1) Tajnik poroča, da se je za „časopis Matice Slovenske" do sedaj oglasilo le 73 naročnikov. Določi se, naj se razglasí ta faktični stan nameravanega časopisa in še enkrat ponoví vabilo na naročbo, pa tudi prošnja za poslanje časniku primernih člankov. Oboje to se s tem poročilom razglaša in dodaja dostavek, da se naročila sprejemajo še do konca decembra meseca. — 2) Gospá Lujiza Pesjakova je ponudila „Matici" izbrane svoje izvirne poetične in prozaične spise, da bi se na svitlo dali v posebni knjižici. Odsek, čuteč pomanjkanje mladeži primernih čitank, se je v principu izrazil za sprejem ponudbe duhovite gospé pisateljice, pa držeč se družbinih pravil sklenil povabiti jo, da izročí „Matici" svoje izbrane spise, da se pregledajo in potem konečno sklene o ponudbi. — 3) Zbrani spisi iz zapuščine Valentina Orožna v tej obliki kakor so sedaj niso bili za natis pripravni spoznani. — 4) Gosp. Hostnik je dovršil prestavo „Pot okolu svetá", ki pride prihodnje leto na svitlo. — 5) Nekaterim gosp. písateljem se določi nagrada za poslane spise v „Letopis", ki bode letos obsegal nad 26 pôl. — Dalje je bilo sklenjeno, 6) da „Matične" knjige, ki se bodo razpošiljale prihodnji mesec, se pošljejo udom, ki so vsaj za leto 1876. plačali letníno in niso od prejšnjih let nič na dolgu, pa tudi ne odlašajo letnine za leto 1877. — 7) Naznanje se je vzelo, da se slovensko-hrvatska slovnica po danih nasvetih izvršuje, slovensko-laška pa pripravlja.

Temu poročilu dodaja tedaj odsek za izdavanje knjig še enkrat

vabilo na naročbo časopisa Matice Slovenske.

Kdor želí ta list prejemati, naj se oglasí pri tajništvu Matičnem (z naročnino ali tudi samo z zagotovilom, da hoče list prejemati) zadnji čas do konca decembra t. l. Tudi gg. pisatelji, ki imajo ali hočejo pripraviti za ta časopis kak znanstven spis, naj bi blagovoljno gradiva poslali za-nj.

Sl. vredništva slovenskih časnikov se vljudno prosijo, naj blagovolijo ponatisniti to vabilo.

Iz pisarne „Matice slov."

— Radostni smo brali v „Slov. Gosp." sledečo objavo: „Častiti udje letniki Slovenske Matice, ki v Mariboru ali v bližnji okolici stanujejo, so uljudno prošeni, naj blagovolijo v najkrajšem času svojo letnino za leto 1877 podpisanemu poverjeniku odrajtati, da se vse skup prej ko mogoče Matičnemu blagajniku odpošlje. Janez Majciger.

— Namesti dr. Wretschkota za c. kr. nadzornika srednjih šol za Kranjsko, Štajarsko in Koroško imenovani gosp. Zindler je pretekli teden iz Gradca prišel ogledat tukajšnjo gimnazijo in realko in seznanit se z dotičnimi ravnatelji in profesorji. Gospod Zindler je o narodnih rečéh bolj zmeren mož memo svojega prednika, vendar, česar sedanja sistema zahteva, izrazil je tudi on, naj učitelji ne obdeljujejo političnega (id est národno-političnega), ampak le didaktično polje. Al kako za Boga more to dandanes biti, ko se z najviših šolskih krogov doli do nadzornikov nižih ljudskih dela politika protinarodna in včasih prav na debelo mero!

— (*Novo šolsko leto na podkovski in živinozdravniški šoli*) se je začelo 12. dne t. m. Sprejelo se je letos 15 učencev (3 več kot lani) in sicer 7 Kranjcev, 4 Štajarci, 3 Primorci in 1 Korošec. Da bi ta šola le kaj štipendij imela za ubožnejše učence, kakor jih imajo drugje, bilo jih je še veliko več.

— Na Rudolfovi (naši gorenjski) železnici se je ponoči od petka na soboto pri postaji Osojanski na Koroškem primerila velika nesreča, da sta dva vozovlaka trčila drug na druzega; oba vodníka vozov sta pri tej priči smrt storila, več vóz je zeló poškodovanih itd.

— (*Čitalnična beseda*), prva letošnje zimske sezone, preteklo nedeljo bila je prav lepa. Med 3 zbori, ki jih je pod energičnim vodstvom gosp. V. Valente pel naš vrli pevski zbor, je posebno in to prav gromovito pohvalo izbudila Zajčeva „putnica kolo". Ker nam je gospodje niso hoteli še enkrat zapeti, izrazujemo tù željo, naj nam jo „auf allgemeines Verlangen" zapojó zopet v prihodnji besedi. — Z izvrstno deklamacijo „Raja" si je gospica Dragotina Kogelnova prikupila vsa srca, ki so ž njo vred čutila trpljenje ubozih naših bratov na jugu. — Berilo gospoda Jeločnika o narodnem slovanskem slovstvu bilo je dobro zloženo, za predavanje večemu občinstvu prav primerno, lepo pisano, pa tudi prav dobro brano. In ker je tudi orkester jako čislane vojaške godbe donesel besedi tri lepe komade, se po vsem tem lahko umeje, da je bila, kakor smo gori rekli, prva beseda res prav lepa. — Druga „beseda" bo iz začetka decembra meseca v spomin **Prešernu**.

— (*Slovensko gledišče.*) V soboto 10. t. m. predstavljana Rosenova igra s poslovenjenim naslovom „Kolikor glav, toliko želja" je tako vstvarjena, da vkljub malo oseb vendar mika poslušalce do konca. Na našem odru se je igrala dovolj pristojno. Gospici Nigrinijevi ste za gledišče lični podobi z jasnim glasom in bistrim umom, kakor se nam je zdelo. Gospod Kocelj je znan izurjen igralec, gospa Odjeva zvedena igralka; gospod Schmid je bil gotov svoje naloge, kakor navadno, in gospod Kajzelj si ume prisvojiti vsako nalogo. Vsi so dobili zasluženo pohvalo. Toliko o igranji. Prevod igre pa je slab; iz vsakega stavka gleda nemško kopito, tuj duh nam veje iz pogovorov. Zlasti čudno je slišati izraze kakor: „moja hči bo poročila plemenitaža", ker je znano, da dozdaj poročajo le duhovni. Dalje se spakujejo nekateri igralci z izgovarjanjem slovenskih besedi. Slišali smo namreč „krf," mesto „krv" ali „kri;" isto tako „praf" mesto „prav". Dosledno bi se moralo reči „krfaf" mesto krvav" in „prafega" mesto „pravega". To žali slovensko uho. Očesu pa je hudo dêla grozna praznota. To je strašno žalostno za domačo reč. Občinstvo se ne dá goniti z biči v gledišče, ampak mora se privabiti z igrami, ki so njemu všeč, priležne njegovemu okusu in umu. Če je že zdaj, pri drugi predstavi, gledišče tako prazno, kaj bo še le h koncu, kaj bo drugo leto! Slovensko gledišče se ni osnovalo za igralce, niti za vodstvo, ampak za občinstvo, za narodno reč, katero ima povzdigati; nikakor se tedaj ne sme mirno gledati, da bi po svojeglavni trmi nekaterih zopet šlo pod zemljo. Iz tega vzroka naj nam bo danes dovoljeno spregovoriti nekoliko obširnejše o tej zadevi, ker mislimo, da se dá še pomagati in ljudi privabiti v gledališki hram, če bo hram Talije slovenske ali vsaj slovanske bolj ko do zdaj. — Naj nam častito „dramatično drustvo" — ali kdor koli je vodja slovenskega gledišča — pri tej priliki dovoli vprašanje: kako to, če že nimamo do-

mačih izvirnih iger (pa jih imamo, to je vsaj nam znano), da se zmiraj in zmiraj le prestavljajo nemške igre, katerih zadržaj je po večem popolnoma tuj našim razmeram, in zakaj se ne poslovenujejo česke ali druge slovanske igre? Ko je čitalnica Ljubljanska začela v dvorani svoji (in pa včasi o posebnih prilikah tudi v gledišči) spravljati igre na oder, segalo se je zlasti po českih igrah, ki niso bile „ephemeride“ le za en večer, kakor one, ki jih zdaj že nekaj let s posebno ljubeznijo izbira dramatičnega društva odbor ali gledišćini vodja, ampak so tudi ponavljane še polnile gledišče. Ne rečemo ne, da so nemške igre sploh tuje našemu občinstvu; nekaj jih je tudi takih, zlasti starejših, ki se po spretni roki dajo prirediti tudi za naš oder in katerih nekoliko imamo; ali vendar se sme reči, da za naše občinstvo nemški ali francoski izdelki novejše dobe niso niti primerni, niti podučni. Zdaj zopet na pr. beremo o neki češki veseli igri, ki se je kazala nedavno tudi v Zagrebu pod naslovom „Na literarnem mejdamu“. Z velikim vspehom se je prvikrat predstavljala na Pražkem odru in bila hvaljena po vseh českih časnikih, da jej v vseh aktih teče pravi poetični govor, da so karakterji srečno in dosledno načrtani in da dejanje mika slušatelja do konca. — Ne jahajmo tedaj zmiraj in zmiraj le nemškega „Mihelna“ ali francoskega „cullota“, ampak ozrimo se tudi po slovanskih odrih ter skušajmo tudi kaj slovenskih izvirnikov na oder spraviti. Dajte tudi občinstvu sodit, ali igra kaj velja ali ne, saj ne more nesreča veča biti, kakoršna se je že mnogokrat pripetila predstavam eksotičnih iger, da le enkrat so gledale gledišćne luči, pa so bile pokopane na veke.

— Že več časa imamo v Ljubljani nekaj, česar so mnogi popolnem prezrli in bi škoda bilo, ako ne bi si tega „ad notam“ vzeli Ljubljančanje pa tudi deželani naši, ki pridejo v Ljubljano — in to je razstava jako zanimivih Parižkih fotografičnih slik na steklu, to je, podob različnih krajev svetá, mest, vodá itd. tako natanko po natori povzetih, da ni mogoče, si kaj lepšega misliti. Razstava cela obsega 10 skupin, ki se menjajo od 3 do 4 dni. Nahaja se pri tleh v Mahrovi hiši in je odprta od 10. ure dopoldne do 8. zvečer. Vstopnina je le 20 sold. Kdor je ogledal to nam čisto novo razstavo, pa bi ne bil zadovoljen s tem, kar je videl, povrnemo mu mi onih 20 soldov.

Novičar iz domačih in tujih dežel.

Z Dunaja. — V seji 10. dne t. m., ki jo je imel odsek, ki razpravlja novo pogodbo Avstrije z Ogersko, je bil minister trgovstva vprašan: ali mar vlada še zmirom upa in pri temu ostaja, da se pogodba dožene do konca leta? Minister je odgovoril, da, ter dostavil, „ako bi se to na parlamentarični poti ne zgodilo, bo vlada storila po svoje“. Liberalni krogi državnega zbora pa ostajajo pri tem, da ni mogoče izgotoviti pogodbe do konca leta. Na to bodo že tudi Magjari delali.

— Zbornica poslancev je sklenila novo postavo poslancev, po kateri se bodo reševala posestva za železnice potrebna. Ta postava zopet ni ugodna kmetijskim ljudem; kajti v njej se ne zahteva, da bi morale železnice posestnikom popolnem škodo povrniti, katero trpijo, če se po njihovem zemljišču stavi. Naši slovenski poslanci s konservativnimi vred so se zastonj upirali.

— Pruski Bismark hoče dosedanjo kupčijsko pogodbo z Avstrijo tako prenarediti, da bi trgovci iz Nemčije brez visoke colnine k nam še bolj vvažali izdelke nemških fabrik, med tem ko bi našim vinom na Nemško peljanim nalagali visoko colnino; taka pogodba bi le Ogerskemu žitu bilo na korist, nam pa na veliko škodo. Ali bodo sedanji Dunajski ministri Bismarku in Magjarom kos, to je zeló dvomljivo.

— Vlada je tako imenovane „starokatoličane“ pripoznala za državopravno versko družbo. „Starokatoličani“ so sad nove êre, in se nahajajo dozdaj le v 3 občinah: na Dunaji, v Warnsdorfu na Ogerskem in pa v Riedu na gornjem Avstrijskem.

— Guvernêr Dunajske banke Pipitz je umrl. Na to častno in mastno službo aspirirajo dr. Herbst, Giskra, pl. Moser in celó finančni minister de Pretis.

— *Iz Budapešta.* — Zbornica poslancev je odobrila vladno predlogo o banki, al s tem še nikakor ni rešeno važno vprašanje o tistih 80 milijonih, ki so državni dolg.

Štajarsko. — V Celju so se — piše „Slov. Gosp.“ — na poziv mestnega župana in deželnega poslanca Nekermanna zbrali tamošnji nemškutarji 31. okt., da bi slovenskim kmetom velikega celjskega volilnega okraja postavili liberalnega, ustavovernega, nemškutarskega kandidata. To kaže, da so volitve blizu. Tedaj, Slovenci, na noge!

Koroško. — Pod naslovom: „Gib Rechenschaft“ piše deželni poslanec prof. Einspieler v „Karnt. Volksst.“ med drugim tole: „Poslanstvo leta 1871 na 6 let izvoljenih poslancev gre h koncu. Ustavna navada je, da poslanci svojim volilcem takrat račun položijo o delovanji svojem“. Potem razlaga, da je deželni zbor Koroški v 7 letih imel 113 sej v 182 dnevih. Na vprašanje: „koliko pa je deželni zbor v teh 7 letih za deželo denarja potrosil?“ odgovarja, da 4 milijone in 112.234 gold., — ker pa je iz lastnega deželnega premoženja imel le 1 milijon in 29.132 gold. na razpolaganje, je moral s davkovskimi prikladami pridobiti 3 milijone in 83.102 gold.

Česko. — Staro- in mladočehi skušajo zastran prihodnjih volitev porazumiti se. —

Iz Rusko-Turškega bojišča. — Rusi Osmanu-paši gredo čedalje huje do kože, vsak dan se primikajo Plevni. Dne 9. t. m. je general Leonov vzel Turkom mesto Vrača, general Skobelev pa tako zvani „zeleni hrib“, s katerega so ga Turki dvakrat poskusili pregnati, pa brez vspeha. Živež gre obleganim h koncu, ne ostane jim nič, ko podati se, kajti predreti se Ruska rajda ne dá tako naglo, kakor misli vojni svet v Carigradu; gotovo bi bil Osman že všel, če bi mu bilo le mogoče. V Carigradu so velike homatije, prosili so že Nemškega poslanca, naj bi Nemčija posredovala zarad miru ali vsaj premirja; al ta jim je odgovoril, naj se zavoljo tega le v Ruski glavni stan obrnejo. — Črnogorci so zopet na nogah; 12. t. m. so vzeli z naglim naskokom trdnjavico Suturman nad Barom (Antivari), več Turških kul, dve kotoliški vasi v Žubcah in Turško Tudjemilo, ter pridobili orožja in živeža. Zdaj se pomikajo naprej proti Podgorici, katero hočejo bombardirati; ravno tako trdnjavo Srdan pri Špužu. — Tudi Srbi bodo šli v vojsko. Ministerski svet je že sklenil, da se bo začetkom decembra napovedala vojska. Do 27. t. m. imajo biti vse brigade na nogah in zasesti Staro Srbijo. Knez se poda na mejo k armadi. — Iz Azije ni nič poročil.

Odgovorni vrednik: **Alojzi Majer.** — Tisk in založba: **Jožef Blaznikovih dedičev** v Ljubljani.